

Rampa Prenestina

Foto: Luca Bonaventura

Studiu de caz: Teatru Comunitar Incluziv (ICT)

„Teatru Comunitar Incluziv” – un proiect Erasmus+ KA210-YOU – ID proiect: 25FA9573

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

2024-1-IT03-KA210-YOU-000251735

Partener principal: Rampa Prenestina (Italia)
Partener: Independent Theater Hungary (Ungaria)
Asociația Teatrală Shoshin (România)

Conținutul acestei publicații nu reflectă în mod necesar poziția sau opinia Comisiei Europene.

Erasmus+

Autor: Demila Durmis

Supraveghea: Sebastiano Spinella

Sinteză

„Arta, dacă este făcută accesibilă și practicabilă pentru toți, poate contribui la o lume mai bună.” – Moholy-Nagy

Proiectul **Teatru Comunitar Inclusiv** s-a născut din colaborarea a trei organizații europene implicate în teatru comunitar și educație non-formală: Rampa Prenestina, Asociația Teatrală Shoshin și Independent Theatre Hungary, active respectiv în Italia, România și Ungaria. Activitățile au durat în total 15 luni, de la 1 septembrie 2024 până la 1 decembrie 2025.

Obiectivul comun a fost crearea unui spațiu artistic capabil să conecteze tineri proveniți din medii profund diferite, favorizând procese de auto-exprimare, participare activă și dezvoltare personală prin teatru. Acest studiu de caz arată cum, pornind de la o întâlnire metodologică inițială la Roma, proiectul s-a extins către străzi, cartiere rome, săli de repetiții, scene internaționale și, în final, festivaluri europene, transformându-i pe cei care au participat.

Introducere și context

La baza proiectului se află o întrebare simplă, dar urgentă: cum putem face arta și teatrul accesibile tinerilor aflați la margine, adesea lipsiți de instrumente de expresie și oportunități culturale?

La Roma, ca în multe orașe europene, diferența dintre cei care au acces la oferta culturală și cei care trăiesc în sărăcie educațională rămâne puternică. În cartierele periferice și în zonele locuite de comunități rome, ocazia de a întâlni teatrul este practic inexistentă. În același timp, mulți tineri din clasa de mijloc își doresc experiențe artistice mai incluzive, capabile să abordeze teme legate de identitate și apartenență.

Rampa Prenestina, Independent Theatre Hungary și Asociația Teatrală Shoshin au găsit un teren comun în această provocare. Cele trei entități împărtășesc convingerea că teatrul participativ poate deveni un loc al conectării și transformării, unde poveștile personale se împletesc cu cele colective. Exercițiile de gramatică teatrală au creat un teren fertil pentru împărtășirea parcursurilor personale, iar practicile teatrale contemporane s-au dovedit instrumente eficiente pentru punerea lor în scenă.

Obiectivele proiectului

Obiectivele proiectului nu au fost nici pur artistice, nici pur sociale: ele s-au situat la intersecția dintre aceste două lumi. Pe de o parte, proiectul a urmărit consolidarea competențelor organizațiilor în practici outdoor și teatru comunitar colaborativ; pe de altă parte, și-a propus să implice tineri care altfel ar fi avut acces limitat la activități artistice, oferindu-le ocazia de a-și descoperi și împărtăși experiențele. Toate

acestea printr-un proces de creație comună care a culminat într-o reprezentație originală construită pe baza poveștilor lor.

Întâlnirea de lansare de la Roma

Primul pas concret al proiectului a fost kick-off meeting-ul de la Roma, găzduit de Rampa Prenestina. Timp de trei zile, spațiul teatral s-a transformat într-un laborator internațional: mese pline de notițe, exerciții demonstrate pe podea, povești despre experiențe realizate în alte țări, discuții despre ce înseamnă cu adevărat construirea unui teatru inclusiv.

Practicienii și-au împărtășit metodele: teatrul de imagini și teatrul forum de la Shoshin, tehnicile de storytelling și producție comunitară ale Independent Theatre, precum și experiențele Rampa Prenestina în lucrul cu tinerii. În acele momente a prins contur metodologia comună — un set de instrumente concepute nu ca o formulă rigidă, ci ca o busolă pentru ghidarea unui proces participativ. Metodologia, împreună cu acest studiu, sunt disponibile în versiune bilingvă și în regim open source pe site-ul Rampa Prenestina și pe site-urile partenerilor.

Foto: Rampa Prenestina

grupul de participanți

Primul pas real a fost organizarea unei întâlniri live cu tineri din comunitatea romă, în locurile în care aceștia trăiesc. Chiar înainte de a lansa un apel pe rețelele sociale, echipa de lucru a decis să ducă teatrul în locuri unde acesta ajunge rareori: în suburbii, în taberele rome și în spații informale din oraș. Astfel a început un mic turneu în zonele vulnerabile ale Romei, cu scopul de a stabili un dialog direct cu comunitățile.

Spectacolul pe care l-au adus cu ei a fost *Aspettando Bo*, o rescriere contemporană a piesei *Așteptându-l pe Godot* (Beckett, 1953), interpretată de doi tineri actori romi. Povestea are loc într-o tabără romă din Villa Gordiani, unul dintre locurile în care piesa a fost efectiv prezentată, și vorbește despre așteptarea, speranțele și ironiile cotidiene ale doi tineri care își imaginează un posibil viitor, în timp ce se confruntă cu imobilitatea prezentului. Pentru cei care trăiau acolo, faptul de a se vedea pe ei înșiși, dialectul lor, rutina lor puse pe scenă, a devenit ceva imediat recognoscibil, emoțional aproape. Nu era teatru „despre” teritoriu: era teatru *împreună cu* teritoriul.

Foto: Alice Bella

Fiecare reprezentație a spectacolului *Aspettando Bo* a devenit un mic eveniment comunitar: oamenii se aplecau pe geam, copiii alergau în jurul actorilor, iar adulții ascultau în liniște, așezați pe scaune aduse de acasă. La finalul spectacolului, nu au fost necesare discursuri formale: invitația la atelier a apărut spontan, din conversații lejere, dar sincere.

„Dacă vreți, puteți veni și voi. Vom face teatru împreună. Vom spune povești, poveștile voastre.”

Mulți dintre viitorii participanți au început astfel: nu printr-un formular de înscriere, ci printr-o privire, un zâmbet, o glumă spusă la finalul spectacolului. Au decis să participe pentru că cineva intrase în spațiul lor cotidian și adusese cu el un teatru capabil să asculte.

Abia după acest turneu profund relațional a sosit apelul online: un mesaj distribuit pe rețelele sociale pentru a ajunge la alți tineri interesați de un program gratuit despre teatru și identitate. Și aici au sosit repede câteva înscrieri, atrase de temă și de propunerea creativă.

Uniunea acestor două fluxuri – cei întâlniți în cartiere și cei care au venit prin canalele digitale – a dat naștere grupului care avea să conducă apoi atelierele. Un grup divers ca vârstă, origini și limbi, dar unit de dorința de a împărtăși propriile experiențe și de a înțelege mai bine cine sunt sau cine pot deveni prin teatru.

Foto: Rampa Prenestina

Atelierul de teatru: o călătorie a descoperirii și construcției comune

Atelierul de teatru nu a apărut dintr-odată, ci s-a dezvoltat treptat, ca o casă construită cărămidă cu cărămidă. Aproape niciunul dintre participanți nu mai participase vreodată la un atelier de teatru. Erau tineri de vârste diferite, origini diferite, limbi diferite și parcursuri de viață foarte diverse. La început, diversitatea și diferențele culturale au reprezentat o provocare chiar și pentru educatorii contemporani, tineri romi și neromi care colaborau deja cu Rampa Prenestina. Deși erau o punte între lumi, au trebuit să muncească mult pentru a găsi o metodă de lucru comună și împărtășită.

Foto: Luca Bonaventura

Debutul a fost o serie de pași mici: jocuri de teatru simple, exerciții de gramatică teatrală pentru a învăța să se privească în ochi, să aibă încredere în cei din jur, să își recunoască propriile emoții și pe cele ale celorlalți. Era un teren nou pentru mulți, mai ales pentru cei care nu erau obișnuiți să se exprime, sau chiar pentru cei care credeau că nu au nimic de spus. Mulți veneau timid, alții cu prudență, unii lipseau de la repetiții, alții apăreau doar ocazional. În aceste etape timpurii, nivelul de participare fluctua.

Procesul a fost lung și sinuos: mulți s-au pierdut pe drum, alții au rămas neatinși, dar încetul cu încetul s-a creat ceva diferit, un loc în care oamenii puteau fi ei înșiși fără teamă de judecată. Un adevărat spațiu (mai) sigur în care puteau începe să-și exploreze identitățile, să-și confrunte diferențele și, mai presus de toate, să se deschidă către acceptarea reciprocă.

Foto: Luca Bonaventura

Pe măsură ce timpul trecea, activitățile s-au îmbogățit. Instrumente creative precum colajul, desenul, scrierea liberă și dansul improvizat au fost adăugate jocurilor teatrale. Aceste metode le-au permis copiilor să se exprime prin limbaje diferite, dezvăluind părți din ei înșiși: o imagine ruptă dintr-o revistă, un cuvânt în romani, o mișcare care trăda emoții ascunse. Fiecare gest, fiecare alegere a devenit un mod de a-și spune propria poveste și de a o recunoaște pe a celuiilalt.

Educatorii, care la început se confruntau cu propria lor creștere personală, și-au găsit treptat drumul, devenind adevărate puncte de referință. Ei au fost dovada vie că diferențele pot fi transformate în resurse și că încrederea se construiește în timp, pas cu pas.

Cu timpul, grupul s-a transformat: dintr-un grup de indivizi precauți și distanți, a devenit o comunitate unită, un loc în care oamenii nu doar că lucrau împreună, dar au început să se îndrăgească, legați prin recunoaștere reciprocă. Acel sentiment de apartenență, respect și grijă a făcut posibilă nașterea a ceva mai mare: un proiect artistic comun care avea să exploreze identitatea, în multiplele ei nuanțe, lumini și umbre.

Nașterea spectacolului de teatru *Ko sem me?*

Foto: Luca Bonaventura

Titlul a apărut aproape din senin: „*Ko sem me?*”, care în limba romani înseamnă „Cine sunt eu?”. Era întrebarea care răsună de luni de zile în cercurile de lucru, găsindu-și în cele din urmă o formă concretă și împărtășită.

Spectacolul s-a desfășurat ca un mozaic viu, în care fiecare scenă a prins contur dintr-un exercițiu, o amintire sau o improvizație. Povești personale, la început timide și abia șoptite, au devenit inima pulsantă a unei narațiuni colective. Unii participanți au adus fragmente din limba lor maternă, alții au reinterpretat cu forță și sensibilitate celebrul dilema shakespeariană „A fi sau a nu fi?”, transformând-o într-un fir roșu capabil să exploreze identitățile, culturile și aspirațiile fiecărui participant.

Drumul creativ nu a fost nici liniar, nici lipsit de obstacole. Momente de dificultate, ezitare și schimbări de direcție s-au împletit cu construirea încrederii și colaborării. Nimeni nu a fost presat să împărtășească mai mult decât se simțea pregătit, iar fiecare și-a găsit spațiul și rolul, atât pe scenă, cât și în culise — ca actor, muzician, autor sau tehnician.

Această autenticitate a fost tocmai forța spectacolului *Ko sem me?*: un spectacol născut din interacțiunea dintre scriere colectivă, dans, muzică și improvizație, capabil să povestească o călătorie intimă și corală în interiorul și în afara identităților participanților.

Foto: Helga Toth

Prezentările publice

Prima reprezentație a avut loc la Roma, într-o repetiție generală deschisă care a emoționat profund publicul. Spectacolul a ajuns apoi la Cluj-Napoca, unde a fost invitat al festivalului internațional *Out of the Frame*, organizat de partenerul român Shoshin. Întâlnirea cu alți artiști europeni a deschis orizonturile și rețeaua tinerilor creatori. În final, *Ko sem me?* s-a întors la Roma pentru a fi prezentat pe scenă în cadrul celei de-a doua ediții a festivalului internațional de teatru rom *Roma Heroes – Rewritten*, desfășurat la Roma în noiembrie 2025, confirmând valoarea și impactul unei lucrări care a transformat experiențele personale într-o narațiune colectivă puternică și împărtășită.

Mobilitatea la Cluj-Napoca

Pentru mulți participanți, călătoria la Cluj-Napoca a fost prima lor experiență în afara Italiei.

Pregătirea a fost intensă: repetiții concentrate, discuții aprofundate și momente de împărtășire au consolidat grupul. Odată ajunși la festivalul *Out of the Frame*, tinerii au avut ocazia să întâlnească colegi din România, Ungaria și alte țări europene, descoperind cu surpriză și entuziasm câte lucruri aveau în comun. Pentru ei a fost o experiență minunată să interacționeze cu alți tineri artiști, să se regăsească în aceleași întrebări și pasiuni și să creeze noi legături dincolo de diferențele culturale.

Experiența a fost îmbogățită și de o vizită într-o comunitate romă locală, un moment emoționant care a adâncit sentimentul de apartenență și conexiunea cu realitatea din care mulți proveneau.

Foto: Helga Toth

A juca pentru prima dată în fața unui public internațional a fost o provocare intensă, dar și o sursă de mândrie și creștere personală.

Reacția la *Ko sem me?* a fost primită cu mare atenție și participare.

După spectacol, a avut loc un dialog cu publicul pentru a aprofunda poveștile spuse pe scenă, recunoscând valoarea și autenticitatea demersului lor. A devenit clar că acest proiect le-a oferit nu doar instrumente artistice, ci și o voce puternică și recunoscută.

Cel mai important aspect a fost parcursul în sine, împărtășit de întregul grup. Această experiență colectivă a consolidat legăturile dintre participanți, transformând grupul într-un colectiv mai unit, mai conștient și mai motivat — o adevărată experiență de team-building. Festivalul a lăsat o amprentă de neșters: pentru prima dată, mulți s-au simțit parte dintr-o comunitate artistică europeană, o experiență care a deschis noi perspective și posibilități pentru viitor. Nu a fost doar un moment de vizibilitate artistică, ci și un pas decisiv în construirea unei comunități solide, capabile să sprijine, să colaboreze și să crească împreună.

Foto: Helga Toth

Rezultatele proiectului și provocările întâmpinate

Cifrele proiectului arată 100 de tineri implicați în activități în aer liber, 15 implicați permanent și 6 activ implicați în punerea în scenă a spectacolului. Dar în spatele acestor numere se află chipuri, descoperiri și relații care au influențat profund parcursul fiecărei persoane.

Pentru mulți participanți, atelierul a fost primul spațiu în care s-au simțit liberi să vorbească deschis despre identitatea lor romă, un loc în care au putut explora cine sunt cu adevărat, fără judecată. Pentru alții, a fost o întâlnire cu un teatru care s-a dovedit a fi un limbaj accesibil și primitor, capabil să scoată la suprafață fragilități, dorințe și vise.

Proiectul a produs, de asemenea, un ghid metodologic, un instrument menit să ajute alte organizații să reproducă aceste practici și să desfășoare lucrări similare în propriile contexte.

Dar drumul nu a fost lipsit de provocări. Lipsa continuității în participare, adesea din cauza condițiilor de viață instabile, a făcut ca fiecare întâlnire să necesite capacitatea de a o lua de la capăt, de a adapta constant propunerile și de a regândi dinamica grupului.

Totuși, aceste dificultăți au devenit parte integrantă a procesului creativ și pedagogic.

Provocarea discontinuității a încurajat echipa să dezvolte o abordare flexibilă, capabilă să includă și participarea intermitentă, fără a compromite calitatea și profunzimea muncii.

Activitățile în aer liber din prima perioadă a atelierului, cu imprevizibilul lor, ne-au învățat să acceptăm mediul ca pe un co-protagonist al procesului: zgomotele, privirile curioase, ploaia și vântul au devenit elemente scenice care au îmbogățit experiența. Lucrul în cartiere, unde neîncrederea și oboseala predomină adesea, a evidențiat cât de delicată este construirea legăturilor autentice și cât de prețioase sunt acestea odată formate.

Poate cea mai mare lecție privește valoarea timpului: timpul de a ne cunoaște, de a greși, de a încerca din nou și de a permite poveștilor personale să se dezvăluie delicat. Fără presiunea unui produs final rapid, participanții au putut explora liber vocea lor artistică și identitatea lor, găsind în sfârșit un mediu cu adevărat protejat.

În plus, proiectul a confirmat importanța muncii în echipă: am învățat să ne susținem reciproc, să negociem decizii și să împărțim responsabilități. A fost un proces de creștere colectivă, în care fiecare voce și perspectivă a îmbogățit metoda comună.

În cele din urmă, provocările nu au fost obstacole de depășit, ci o parte integrantă a drumului. Ne-au învățat că non-excluderea nu este niciodată un obiectiv definitiv, ci un proces dinamic, fragil și puternic, care se reînnoiește ori de câte ori cineva găsește curajul să spună: „Aceasta este povestea mea. Și vreau să o împărtășesc.”

Concluzii: transformări și posibile viitoruri

La finalul parcursului, *Inclusive Community Theater* se prezintă ca ceva mai mult decât un proiect Erasmus+: a devenit un ecosistem relațional, un laborator de cetățenie activă și o experiență transformatoare atât pentru participanți, cât și pentru cei care i-au susținut. Ceea ce a rezultat nu este doar un spectacol sau o simplă succesiune de activități, ci un drum comun în care fiecare întâlnire și-a lăsat amprenta, fiecare etapă a generat noi întrebări, fiecare voce a extins orizontul posibilului.

Grupul de tineri, cu origini diferite dar dornici să-și împărtășească experiențele, a demonstrat cum teatrul poate fi un spațiu pentru reconstruirea identității, un teren fertil pentru experimentarea încrederii, vulnerabilității și curajului. Prin jocuri teatrale, scriere, dans, cântec, colaj și improvizație, ei au explorat limitele propriilor povești și le-au transformat în material poetic. *Ko sem me?* este, în cele din urmă, întrebarea care i-a însoțit de la început: cine sunt eu? Dar după luni de lucru, proiectul a ridicat și o altă întrebare, mai colectivă: cine suntem, atunci când ne recunoaștem ca parte a unui proces comun?

Valoarea acestei experiențe constă mai ales în capacitatea sa de a genera continuitate. Organizațiile partenere și-au îmbogățit competențele și au consolidat colaborarea internațională; facilitatorii au dezvoltat noi instrumente pentru a sprijini grupuri diverse; comunitățile implicate au descoperit că poveștile lor merită un spațiu public. Proiectul a creat trasee care vor continua să se extindă, alimentate de motivația tinerilor, a profesorilor, a artiștilor și a comunităților locale implicate.

Privind înapoi, este clar că forța teatrului comunitar stă în simplitatea lui radicală: a pune oamenii în centru, a porni de la poveștile lor, a crea condiții pentru ascultare autentică.

Privind înainte, însă, se întrezărește un potențial și mai mare: replicarea modelului în alte teritorii, formarea de noi creatori, generarea de rețele care conectează arta, educația și incluziunea socială.

Dacă există o moștenire pe care proiectul o lasă în urmă, poate este aceasta: conștientizarea că schimbarea nu vine de sus, ci crește în locurile unde oamenii se întâlnesc, se privesc, se recunosc și decid să construiască ceva împreună. Teatrul, în acest sens, rămâne unul dintre puținele instrumente capabile să unească imaginația și realitatea, dialogul și acțiunea, visele și politica. *Inclusive Community Theater* a demonstrat că, atunci când vocile marginalizate primesc spațiu, comunitatea nu doar prinde formă, ci se transformă.

KO SEM ME?

Who am I?

WITH:

Ajunita Antonescu
Dragisa Kostic
Erik Nikolic
Gemila Durmis
Giuseppe Jovanovic
Sasha Serio

MUSIC:

Andrea Serino
Francesca d'Alessandro
Mattia Alberghetti

**ARTISTIC
DIRECTION:**
Sebastiano Spinella

**ASSISTANT
DIRECTOR:**
Giulia Massimini

Rampa Prenestina

Performance created as part of
the ICT project
in collaboration with:

Erasmus+